

manier: men
tebieden aller-
den Christus
zelfs bewust

chil tusschen
n laatste ont-
issen (Dosto-
) nu bij het
ng hat duurt
us Jezus, die
en, die waar-
werkelijk ten
Pinkstergeest
op de wereld,
gegeven.

totte niet. Hij
t wel geloof-
loeft, omdat
en het quasi-
presenteeren
ke belijdenis.
t profeten ge-
„hooree-
standen kent
van het „Al-
de begrippen
niet meer te
r, dat Jezus
belijdenis, in
gevaren, daar
en vandaar
aarde, en dit
rd is hij, gansch
rd is geweest
geloof o.a.
g 17—19 van
I ligt die op

le Schrift ons
hem en het
feit en de
le quasi-theo-
laats, al blijft
vastgeknoppte
eeken".
der tegen Dr
gelooven van
aruit te ver-
tande" wordt
zegt hij. Ons
gij het hebt
s niets anders
danig een op-
wering. Maar
het „gericht"
wij gelooven
denis en het
mee te doen
s' heilswerk.
I. herstellend

levenskracht en gezondheid, naar vervulling van
stille wenschen en in de verte glanzende idealen.
In die echtheid, die fijnheid, dat waarlijk-emo-
tionele is het weinige veel.

Wat in het bijzonder de verzen van deze eerste
periode typeerde, was de directe verwantschap
aan Guido Gezelle. De geest van den vereerden
meester had de Vondelingskens en Vooizekens ge-
heel doortrokken: zijn natuurliefde, zijn bewonde-
ring voor de schoonheid van het kleine, zijn ver-
teederding over het verlangende klonken er in door;
ook zijn vroomheid, al was het schuchter. En
vooral werd er overal zijn liefde voor het Vlaam-
sche taal en het Vlaamsche volk, voor de Vlaam-
sche taal en het Vlaamsche leven in teruggevonden.
Deze kunst van het Vlaamsche kind was de zijne.
Levendig herinner ik mij, met hoeveel vuur en
enthousiasme ze spreken kon over Gezelle, over
de beteekenis, die zijn poëzie voor haar had gehad,
over de vreugde en den troost, die de altijd weer
herhaalde lectuur van die verzen haar gaf in de
stille avonden van haar lange eenzaamheid. Het
was ook hier te Amsterdam, dat ze op een van
haar voordracht-avonden vertelde, hoe heel haar
denken en dichtten aan Gezelle's verzen was onthoofd.
En wie die eerste verzen leest, onbevange, ziel
ze duidelijk als de bevestiging van die woorden.

Daarom is het meest belangrijke van haar werk,
naar mijn inzien, ook het eerste geweest, dat
tweemaal bundeltjes, dat hier te lande met zooveel
waardering is ontvangen. Daarin leefde het wezen-
lijke van haar dichterschap, dat aan zijn eenvoud
zijn vaak ontroerende kracht ontleende, dat door
de stilgedragen smart gelouterd was en in de
worsteling tusschen jong leven en verlamdend
lijden een vroege diepte verkregen had.

„Schaduw", de latere bundel, representeerde een
andere levensfase, die van de ontwikkeling, waar
ik met een enkel woord van sprak. Er is ook hier
veel moois, veel dat den klank van het vroegere
en de meerdere gerijpteheid van het momenteel
(1928) vereenigt, maar de bundel beteekende toch,
dunkt mij, een begin van een nieuwe periode in
Alice's leven, die door de invallende ziekte en het
al zwakker worden van de lichaams- en geestes-
kracht geen voortzetting heeft gevonden.

Ik heb dit alles vroeger reeds geschreven en in
den herdruk van de karakterschets, die in 1932
verscheen, nader uitgewerkt. Dus behoef ik hier
het niet te herhalen. Maar wel moge ik het nog
eens zeggen, nu de droeve plicht van het „In
memoriam" ons weer plaatst voor haar verschei-
ning en haar werk: niet in het grootsche, het bril-
lante, het artistieke lag de eerste verdienste van
deze „verzekes", maar in de zuiverheid van klank
en de houdingloze oprechtheid van inhoud. In
die verdienste blijve het weinige, dat inderdaad
veel was en is, in dankbare erkentelijkheid door
ons bewaard.

C. T.

Enigen tijd geleden verscheen in prachtige uitgave
een boek over den kunstschilder G. W. Knap, die meer-
malen aan deze rubriek van ons blad een bijdrage
heeft geleverd. De Redactie vroeg den alleszins bevoeg-
den heer L. (die met dit initiaal zijn art. geteekend wil
zijn) om een recensie van het boek te geven. De heer
L. voldeed aan dat verzoek door het werk van den
schilder Knap te bezien in het raam van de kunst-
ontwikkeling en kunstgedachten van zijn tijd. Gezien
den omvang van deze bespreking verdeelden we haar
in drie artikelen en als het eerste plaatsen we dan nu
dat wat over het boek zelf wordt gezegd. Red.

Gerrit Willem Knap

gekenachtst als kunstschilder en aestheticus, met een voor-
woord van Prof. Huib. Luns, en 61 reproducties. Prijs f 7.90.
Luxe uitg. in leeren bd. f 15.—. N. V. Drukkerij en Uitgevers-
Maatschappij „De Vlijt", Arnhem.

I.

Het werk van Mej. Knap met zooveel plicht
gewijd aan haar vader is niet alleen een boek,
geschreven over een kunstenaar, maar is ook zelf
een kunstwerk geworden.

Vooraf gaat een fijngestyleerde en kunstzinnig
geschreven inleiding van Prof. Huib Luns. Dan
volgt de levensschets door Josina Knap met een
naschrift van den kunstschilder Eduard Karsen
en verder de uiteenzetting van de aesthetische
opvatting van Knap, samengesteld uit de nagelaten
aanteekeningen van hemzelf, door den heer J. L.
Schouten.

Behalve enkele kleine reproducties in den tekst
vindt men aan het einde van het werk 60 groote
fraai uitgevoerde reproducties van schilderijen van
Knap van suggestieve werking, waarvan twee in
kleurendruk.

In den tekst zijn ook opgenomen enkele teeke-
ningen, die betrekking hebben op het onderwijs
in de kinaesthetische plastiek en het teekenonder-
wijs aan het Geref. Gymnasium te Amsterdam. Drie
afbeeldingen van de verschillende fasen, waarin
de interessante Kuyperkop tot stand kwam, die-
nen om de aesthetische opvatting in het algemeen
toe te lichten. De omslag is gesierd met een schoone
kleurenreproductie van een schilderij van Napels.

De levensschets door Josina Knap geeft meer
populair de ideeën van Knap weer. Op aantrekke-
lijke wijze weidt de schrijfster uit over de kunst-

opvatting van haar vader, geeft onopgesmukt enkele
geestige anedoten uit zijn leven en, zelf kunst-
naars, wijdt zij u ongemerkt in in de verschillende
richtingen van de schilderkunst. De stukken over
de filosofie van het schoone, over het teekenen
en de kinaesthetische plastiek zijn uiteraard meer
diepzinnig-wijsgeerig. Ook deze artikelen zijn met
de grootste zorg door Schouten samengesteld, al
blijkt het jammer, dat Knap zelf zijn ideeën niet
meer heeft kunnen uitwerken en populair-eenvoudig
heeft kunnen toelichten vooral aan de hand van
kunstwerken, zooals hij, juist als kunstenaar, dat
tijdens zijn leven kon doen.

Knap was allereerst kunstenaar, rasschilder,
schilder bij de gratie Gods; maar behalve dat,
behalve hij een sterken drang om te filosofieeren
en te theoretiseeren over het schoone. Hij hield
niet op zich rekenschap te geven van het schoone,
dat God zelf in Zijn schepping heeft gelegd en hoe
de kunstenaar dat natuurschoon opneemt in zijn
ziel om het in zijn kunstwerken om te scheppen tot
een kunstschoon, een schoon op een tweede plan,
op het niveau van den geest.

In Knap als kunstenaar hebben wij tweeërlei te
onderscheiden: ten eerste zijn eigen persoonlijk-
heid, zijn natuurlijke aanleg en ten tweede den
invloed van de kunstopvattingen van zijn tijd.

Beide factoren markeren in hooge mate zijn
kunstwerken.

Knaps aanleg kenmerkt zich door een sterken
zin voor het compositorische. Van het begin tot
het einde dragen al zijn kunstwerken den stempel
van den drang naar bouw en stijl. Nergens vindt
men wat zweemt naar vaagheid, onzekerheid en
onzuiverheid in de architectoniek. Dat gevoel voor
het gestyleerde is in zijn jeugd gevormd en be-
invloed door de opvatting van den kring, waarin
hij is opgevoed, en in het bijzonder hebben de in-
drukken van de Calvinistische levensbeschouwing
van zijn grootvader sterk op hem gewerkt, echter
niet zoo sterk, dat zij zijn kunstopvatting voort-
durend en geheel zouden beheerschen. Daarvoor
ondergaat hij anderzijds te sterk de heerschende in-
vloeden van zijn tijd.

Door de verschillende fasen van zijn kunst-
opvatting blijft echter de trek naar bouw en com-
positie in zijn werk zichtbaar, een eigenschap,
die aan het einde van zijn leven, toen de Calvi-
nistische levensbeschouwing, die in zijn jeugd wel
in kiem aanwezig was, maar voorloopig niet tot
ontplooiing zou komen, geheel is onttrokken, ten-
slotte zijn kunst en zijn kunstbeschuwing geheel
zou beheerschen.

L.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Onbevredigende bestrijding.
(Antwoord aan den Heer I. Slot.)

VII. (Slot.)

(Slotwoord.)

Wanneer wij al deze uitspraken van een man
als Dr de Moor lezen, dan vragen wij ons af, o.m.,
of misschien het geringe gezag, hetwelk de Kerk
thans heeft op velerlei terrein, mede een gevolg
is hiervan, dat vele ambtsdragers zich misschien
wat al te soepel hebben geschikt naar de meening
en het streven van hen, die zoo netjes terreinen
willen afbakenen, dat er te veel vaagheden en
algemeenheden worden verkondigd, die de trouwe
hoorders, die in de prediking nog iets anders
willen zien dan een theologisch-exegetisch lesje,
„rechtmatige ergernis" geven. En zoo verstaan
wij ook, dat De Moor moest klagen in de boven
reeds geciteerde passage (blz. 78):

„Ik weet, dat dit woord vaak niet meer dan een
klank is, en ik toorn daartegen."

„Ik toorn daartegen."

En om nu zoo volledig mogelijk te zijn en niet
achteraf z.g. weerlegd te worden door hen, die
mijn meening tegenstaan, wil ik ook nog even het
volgende citaat aanhalen (blz. 123):

„Maar wij gelooven toch niet, dat onze belijdenis
spoedig een 38ste artikel over het voldoende loon en
een 39ste over het verkeerde der trustvorming zal
rijker worden. Daartoe is onze christelijke studie der
oeconomie nog te zeer in de kinderschoenen. En ook
zal de Kerk o.l. wijs doen door zich in deze dingen
zoo min mogelijk uit te spreken in bijzonderheden.
Zij blijve bij het algemeene, dat voor elken tijd naar
behoefte kan worden toegepast, en zij brenge altoos
weer den vollen rijkdom van het Woord, dat meer
dan alle bisschoppelijke verklaringen „levend en
krachtig is, en scherpsnijdender dan eenig tweesnijdend
zwaard, en doorgaat tot de verdeling der ziel en des
geestes, en der samenvoegselen en des mergs, en is
een oordeeler der gedachten en der overleggingen des
harten". Want al de van God ingegeven schrift is
„nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering,
tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat
de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk vol-
maaktelijk toegerust."

Hen, die mochten meenen, dat deze regelen weer
ingaan tegen de boven gegeven citaten, waarleg
ik met de opmerking, dat De Moor een veel te

„einheitliche" geest was om zichzelf zoo, in één
referaat, tegen te spreken. En wie meent, dat deze
regelen dan wel ingaan tegen mijn opvatting, ver-
zoek ik acht te geven op het gansche verband,
zooals dit reeds uit het woord „trustvorming"
volgt. Over dergelijke verschijnselen in het maats-
schappelijke leven zal de Kerk inderdaad zeer
voorzichtig moeten oordeelen. Zij zal voorzeker
hebben te denken aan de fouten in het verleden,
zooals door de (Roomsche) Kerk vroeger, begaan,
toen die den handel en het rente-beding in den
ban deed, om tegelijk toch ook weer met dank-
baarheid te erkennen, dat het niet in het minst
aan een theoloog als Calvin is te danken geweest,
dat op deze en andere punten nieuw en duidel-
ijker licht is gevallen.

Er zouden nog veel meer citaten uit dit werk
van De Moor te geven zijn. Ik volsta met de hier
genoemde en wil dgn verder aandringen op een
ernstige studie van dit breede referaat.

Vervolgens roepen wij het oordeel van Dr K.
Schilder in. We kunnen allereerst, zonder citee-
ren, verwijzen naar de jongste jaargangen van dit
blad; de lezers kunnen zich daarvan op de hoogte
hebben gesteld. Met nadruk wil ik noemen het
artikel „De Kerk in het slop" (De Ref. van 29
Jan. 1932). Citeeren doen we hem uit zijn jongste
geschrift, boven reeds genoemd, over „Jezus Chris-
tus en het Cultuurleven": (blz. 256/7)

„Tegenwoordig wordt in onze alle verbanden uiteen-
rukkende wereld meestal de cultuur gescheiden van
de religie, althans, scherp daartegen afgegrensd. Maar
van den beginne is het al zoo niet geweest. Want
religie is geen „provincie" in het leven, en geen aparte
functie van het „gemeene", en geen geïsoleerde ver-
richting van een stichtelijk clubje van menschen, ge-
durende een fragment van 'smenschen levenstijd.
Neen, religie, beter gezegd: de dienst van God, is: in
alles Zijn wil te volbrengen."

Men zou nog kunnen zeggen: hier wordt van
religie, niet van de Kerk gesproken en die „religie",
wel, die wordt ook onderhouden door onze Christe-
lijke juristen enz. Zeker, dat moet ook. Niemand
toch beweert dat het op de predikanten alleen
moet aankomen: Maar voor wie het dan zeer be-
paald geformuleerd wil zien, die leze op blz. 279:

„De Kerk alleen verbindt hen tot een onverbrekelijke
gemeenschap, en leert de normen voor alle levens-
verbanden, ook buiten de Kerk. De Kerk alleen als
draagster van Gods Woord, kan in een volksgemeen-
schap normen geven, en zoo in dat volksleven weer
openbaar doen worden, wat in dat leven naar eigen
aard zich aan rijkdom kan ontplooiën."

Blz. 280:

„De Kerk mag, o neen, niet eens de kleinste cultuur-
kracht zijn; maar zij moet de grootste cultuurmacht
zijn. Zij is de bruid van Christus, dat is van zulk een
Bruidegom, die voor zich zelf, en voor Zijn God, laat
samenstromen al de glorie van de volkeren, en die
een stad bouwt van de schoonste symmetrie; vandaar
die kubus-vorm in het beeld van 'nieuw Jeruzalem."

Aandacht verdient ook hetgeen geschreven is
door Dr G. C. Berkouwer in de „Watergraafs-
meersche Kerkbode", (overgenomen in „De Ref."
van 24 Maart 1933, — Persschouw — waaruit ik
citeer):

„We bedoelen dit gevaar, dat men op grond van een
niet nader geanalyseerde scheiding van kerk en aller-
lei levenssterren het de kerk gaat kwalijk nemen,
wanneer ze zich over allerlei kwesties positief uit-
spreekt."

„... Want dat standpunt dringt de kerk langzaam
maar zeker uit het volle, werkelijke leven weg."

„Ze houdt nog wel haar beteekenis, o ja maar ze
heeft haar eigen terrein en dat eigen terrein, dat is:
de ziel, het hart, het innerlijke leven, de vrede,
enz., enz."

„Een dergelijke opvatting echter heeft hoegenaamd
niets met de gedachte van de soevereiniteit in eigen
kring te maken."

En verder nog:

„En daarom, omdat de kerk staat tegenover dien
eenen mensch in z'n werkelijke bestaan, kan ze dat
terrein niet onaangeroerd laten liggen."

„Maar we gevoelen wel, hier — bij dit voorbeeld —
wordt de strijd nog niet zoo levendig. Als echter de
kwestie gesteld wordt met andere voorbeelden, dan
pas komen de pennen los. Maar nu moet juist hier
geconstateerd worden dat ook bij andere voorbeelden
het probleem blijft. We kunnen elken dag hooren
spreken over revolutionaire tendenzen, die in allerlei
overtuigingen verborgen liggen. En als die tendenzen
nog niet zijn uitgegroeid, hebben we er dan niets
mee te maken?"

„Wel met de consequentie, maar niet met het be-
ginsel?"

Opnieuw citeeren wij Prof. Dr H. Bavinck. Deze
schreef in „Magnalia Dei" (Kampen, 1909), bl. 615:

„Maar bovendien heeft God nog voor een ambtelijke
bediening van dat woord zorggedragen; Hij gaf en
geeft bij den voortduur herders en leeraars... die dat
woord bedienen moeten... in aansluiting aan de be-
hoeften van ieder volk en van elken tijd, van
iedere Gemeente en van elk geloovige in het
bijzonder" (spatiëring van mij, A. S.).

Valt de vraag, of een staking en uitsluiting ge-
oorloofd zijn buiten het kader van dezen tijd en
niet onder de behoeften van den geloovigen ar-
beider of patroon?

En tenslotte mogen wij tegen den Heer Stap aanvoeren zijn eigen „Gereformeerd Jongelingsblad”. De eind-redacteur, de heer P. van Nes, heeft in het nummer van 18/11/1932 met groote waardeering en instemming melding gemaakt van „Dr Kuypers baanbrekende arbeid”, waardoor deze, met „ons protestantsch-christelijk volksdeel”, met recht tegen de sociaal-democraten mocht zeggen, dat niet deze de eer wegdragen van veel verbeteringen op sociaal gebied, doch dat, reeds voordat „er ook maar één sociaal democraat in het publiek daarvoor pleitte”, onze menschen en dan ook in het bijzonder Dr Kuypers daarvoor zijn opgekomen. En hij citeert daarbij de volgende woorden, door Dr A. Kuypers geschreven in 1871 (zie blz. 195 in het bovengenoemde nummer):

„Het verraadt geestesarmoë, als de Kerk van Christus de levensvragen van den dag niet onder de oogen durft zien. Toch durfde zij dat tot dusver niet; en daarvan maakt dit kernachtig geschriftje haar zeer terecht een hoogsternstig verwijt. Een levensvraag kan, juist wijl zij een levensvraag is, nooit buiten het terrein van haar werkzaamheid liggen. Elke levensvraag toch, en bovenal het „vraagstuk van den arbeider”, ontstaat door een nood, een ellende, een jammer, en is dus een vraag naar den genezenden balsam voor een pijnlijke wonde van ons menschelek leven. Hoe wil men zich dan een Kerk van Christus denken, zonder hart voor zulk een lijden en zonder den innerlijken drang, om haar Heiland, dien ze aanbidt, ook hier in de majesteit Zijner reddende heil-aanbrengende liefde te doen schitteren?”

Wij zouden willen vragen of de Heer Stap, als hij de werktaking e.d. buiten de bemoeienissen der Kerk wil houden, zulk een staking niet rekent tot de „levensvragen”, waarvan, naar Dr Kuypers woord, de kerk er geen enkele mag laten liggen.

De geachte schrijver in het Jongelingsblad, die dit citaat ons gaf, teekent daarbij niet aan, dat hij de opvatting van Dr Kuypers onjuist acht. Integendeel, zijn artikel getuigt van groote waardeering voor het initiatief van Dr Kuypers.

Uit onze opmerkingen is gebleken, dat wij in zulk een waardeering zeker niet achterstaan, maar wij meenen dan ook toch wel aanleiding te hebben den Heer Stap in overweging te geven na te gaan in hoeverre zijn opvatting al dan niet afwijkt van hetgeen zijn medewerker, de Heer van Nes niet alleen, maar ook de theoloog Dr Kuypers niet slechts heeft gepredikt, maar ook praktisch in zijn leven heeft toegepast. Want niet alleen dat Dr Kuypers iets gezegd heeft tot de Kerk om dan zelf meer op het politieke terrein werkzaam te zijn; neen, ook op den kansel zelf „zwoeg Dr Kuypers van deze dingen niet”, zooals de Heer van Nes dan in hetzelfde artikel met een nieuw citaat ons mededeelt.

Dat de Kerk t.a.v. ook het stakings-vraagstuk een taak heeft, hoop ik hierboven wel te hebben aangetoond als niet maar een particuliere opvatting van mij. Dit is het voornaamste; op dit primaire begrip zullen wij het eerst samen eens moeten worden. Vanzelfsprekend is daarna direct van belang, HOE zij deze taak zal aanvaarden. Men sta mij toe, dat ik daarop nu hier niet inga. Want, zoolang het primaire nog in twijfel getrokken wordt, heeft het weinig zin, over het secundaire te spreken.

POPULAIR-WETEN- SCHADDELUKE SCHETSEN

De mensch als persoon.

V.

Een vorige maal concludeerden wij, dat de geest des menschen een eigen substantie heeft.

Daarmede zijn wij natuurlijk nog allerminst aan het slot van de vragen, die bij de behandeling van ons onderwerp zich aan ons opdringen.

Eigenlijk kunnen wij wel zeggen, dat wij nog slechts het allereerste begin hebben gemaakt met de bespreking van deze problemen.

Immers, onmiddellijk doet zich de vraag voor, of er nu ook andere gegevens der Gereformeerde dogmatiek zijn, welke wij mogen of welke wij moeten zien als middelen om ons licht te geven over de vraag, hoe onze eigen persoon is georganiseerd.

Een van de belangrijkste kwesties hierbij is dan weer deze, of wij de Locus de Christo in de dogmatiek, het hoofdstuk, dat handelt over de persoon van den Zaligmaker, mogen zien als een middel om onze psychologische kennis te verkrijgen.

Zelfs zou de vraag zoo gesteld kunnen worden, of wij wel een Gereformeerde psychologie kunnen opbouwen zoolang wij geen rekening houden met hetgeen de Gereformeerde dogmatiek omtrent de persoon van den Zaligmaker ons heeft geleerd.

Natuurlijk gaan wij hierbij uit van de vooronderstelling, dat hetgeen de kerk leerde en hetgeen de dogmatiek betoogde over de persoon van onzen Heiland op de Schrift is gegrond en dus beschouwd moet worden als de begripsmatige uitdrukking van hetgeen de Heilige Schrift zelf ons zegt.

Ik sluit met de volgende conclusies:

De Kerk, als de draagster van de openbaring Gods, welke wij erkennen te zijn richtsnoer voor de bepaling van onze levenshouding, mag niet verdrongen worden en mag zich niet laten verdringen van eenig terrein, waarop eenig lid der Kerk gevaar zou loopen met Gods wetten in conflict te komen.

De Kerk zelf zal hebben uit te maken of bepaalde vraagstukken al of niet het geloofs-leven van hare leden kunnen raken en mitsdien ook haar belangstelling vereischen. Derden, die hun meening aan de predikanten zouden opdringen, kunnen de ambtsdragers niet ontheffen van hunne aansprakelijkheid voor het bloed dergenen, die aan hun zorgen zijn toevertrouwd.

Elk mensch, hetzij patroon, hetzij arbeider, heeft, ook in het vraagstuk van zijn dagelijksche roeping, te maken met Gods wetten, hem persoonlijk gesteld en draagt dus ook een persoonlijke verantwoordelijkheid jegens God.

Het vraagstuk van uitsluiten of staken, ligt niet aan den omtrek van het leven, maar raakt de kern daarvan, omdat zij raakt de verhouding waarin elk mensch rechtstreeks tegenover God staat. Het is geen technisch vraagstuk zooals trustvorming (zie boven De Moor), e.d., maar een direct het geloofs-leven rakende daad van elk mensch individueel.

De leiding, welke van den Heer Stap e.a. uitgaat, zoowel in het stakings-vraagstuk, als in dat van de taak van de Kerk, mag niet aanvaard en moet verworpen worden, totdat aan de Schrift ontleende argumenten worden aangevoerd, die van ongelijk overtuigen.

's Gr.

A. SCHILDER.

HET BOEK VAN DE WEEK

Newton's Principia, door Dr H. J. E. Beth.
(Deel IV en V der Historische Bibliotheek voor de exacte Wetenschappen). — P. Noordhoff, Groningen, 1932.

De Historische Bibliotheek voor de exacte Wetenschappen, die bij de firma Noordhoff verschijnt, is weer met een belangrijke publicatie uitgebreid.

Aangevangen met de schitterende uitgave van Euclides' Elementen door Dr E. J. Dijksterhuis, werd spoedig daarna de Inleiding in de niet-euclidische meetkunde op historischen grondslag door Dr H. J. E. Beth als zeer waardevolle aanwinst erin opgenomen. En thans heeft Dr Beth andermaal een belangrijke studie voor deze Bibliotheek geleverd, handelende over Newton's beroemde Principia.

Deze studie, het is van een man met een reputatie als die van Dr Beth niet anders te verwachten, is uitgegroeid tot een monumentaal werk.

In het voorwoord herinnert de schrijver eraan, dat het onderwijs in de beginselen der natuurwetenschap het stempel draagt van Newton, zooals het onderwijs in de schoolmeetkunde dat van Euclides; dientengevolge is kennismaking met Newton's hoofdwerk van uitzonderend belang te achten

Er zijn er te allen tijde geweest, die meenden, dat het ten eenenmale ongeoorloofd is, het hoofdstuk over den Christus te betrekken in de vragen der zielkunde.

Dit oordeel was dan wel op verschillende manieren geadstrueerd. Sommigen betoogden, dat de persoon van Christus een mysterie is en dat wij deswege nooit het mysterie van Zijn heilige persoon mogen pogen uiteen te rafelen, om daardoor gegevens voor de zielkunde te verkrijgen. Zij meenden, dat wij ons hier bewegen op het gebied van het onkenbare, althans van het ondefinieerbare, en dat wij om die reden dan ook verstundiger doen, de heerlijkheid van den Heiland niet te ontluisteren door het pogen, de dogmatische gegevens omtrent Zijn persoon te gebruiken voor onze psychologische inzichten.

Al kwam nu dit bezwaar meestal uit den kring van hen, die in het algemeen geen vrienden van scherpe dogmatische formuleringen konden worden genoemd, toch hoort men ook een enkele maal in Gereformeerden kring wel eenzelfde opmerking.

Anderen waren het, wat de conclusie betreft, wel met de voorgaande groep van hen, die bezwaren maakten, eens, maar dan toch op eenigszins gewijzigden grond.

Zij zochten niet in het mysterieuze en onkenbare van de persoon van den Middelaar grond voor hun bezwaren, maar veel meer in de heiligheid van Zijn persoon.

Zij ontkenden niet, dat de leer omtrent Christus misschien wel gebruikt kon worden op de wijze als boven werd aangegeven, maar zij ontkenden wel, dat de dogmata omtrent den Middelaar op deze wijze gebruikt mochten worden.

Zij oordeelden wel, dat veel omtrent Hem ons bekend was, zoodat allerlei bijzondere punten uit de sfeer van het mysterie waren uitgekomen en voor onze kennende functie open en klaar neergelegd, maar zij ontkenden wel, dat wij het recht hebben, om deze gegevens nu ook aan te wenden

voor allen, die de beginselen van wiskunde en natuurwetenschap onderwijzen of zullen onderwijzen.

De vorm van de Principia herinnert bijzonder aan die van Euclides' Elementen. Het werk vangt aan met een stel definities, gevolgd door de Axiomata (leges); dan volgen de Propositiones, waarbij elk der volgende steunt op de voorafgaande en tenslotte op de leges en de definities. Zoo bouwde Newton een bewijsvoering op in zuiver wiskundigen vorm. Hierdoor wilde hij zijn tegenstanders dwingen hun kritiek te richten op bepaalde punten in het betoog en niet op bijzaken (zooals hem was overkomen bij zijn eerste publicatie over het licht en de kleuren).

Van deze definities en leges heeft de schrijver den oorspronkelijken tekst gegeven, vergezeld van een vertaling. Van de proposities is alleen de vertaling gegeven, hier streefde de schrijver in het bijzonder naar duidelijkheid, waaraan de uitdrukkingen van Newton dikwijls is opgeofferd. Het lijkt me toe, dat hiermee de lezers van het boek alleszins gebaat zijn.

Het apparaat der analyse voorzoover Newton dit bij zijn uiteenzettingen noodig heeft, geeft hij in zijn methode der eerste en laatste verhoudingen (limiten). De exhaustie-methode der Grieken, met haar wijdoopige indirecte bewijzen, wil Newton, naar eigen zeggen, op deze wijze ontgaan, terwijl hij de methode der Indivisibilia verworpt, omdat ze een deugdelijken grondslag mist.

Aansluitend aan de diepgaande beschouwingen omtrent het gebruik der exhaustie-methode in de Griekse wiskunde, zooals Dr Dijksterhuis die gaf in zijn bewerking van de Elementen van Euclides, lascht Dr Beth een samenvattend overzicht van de beteekenis dezer methode in, en bespreekt daarna Cavalieri's methode der Indivisibilia. Daarna volgt een opsomming van de reeks der Lemmata, waarin Newton zijn methode heeft samengevat. Ten slotte wijst de schrijver erop, dat Newton door deze Lemmata te gebruiken zijn fluxie-rekening ontberen kan. „Hij (Newton) gebruikt nu feitelijk alleen de grondbeginselen der infinitesimaalrekening, maar niet de techniek, waardoor zij pas tot „rekening” wordt verheven. Hij maakt daardoor de volgende bewijzen omslachtig en dikwijls gekunsteld.... Dat hij haar toepassing zoo lang mogelijk uitstelt, en er dan nog zoo weinig mogelijk gebruik van maakt, kan hierdoor verklaard worden, dat in zijn tijd slechts enkelen zich van zijn reken-apparaat konden bedienen; ook was hij wellicht bevreesd, dat die rekening een wapen kon worden in de handen van de bestrijders van zijn wereldstelsel.”

Een geheel hoofdstuk wijdt Dr Beth aan het bekende Scholium aangaande ruimte en tijd, dat na de definities volgt. Aanknopen aan Newton's beschouwingen over absolute en relatieve ruimte en tijd, geeft Dr Beth een kort historisch exposé van de relativiteitstheorie tot op Einstein.

Zeer breedvoerig gaat de schrijver na, hoe Newton tot de ontdekking van zijn gravitatiewet gekomen is. Gebruik makend van de nieuwste publicaties over deze kwestie, trekt Dr Beth zijn conclusies, die het raadsel van het ontstaan der Principia tot oplossing brengen. Bijzonder boeiend zijn de gedeelten van het boek, die daarover handelen.

In een verhandeling over de organisatie van de persoon des menschen.

Zoo komt dan van twee zijden bezwaar tegen de opvatting, dat de Locus de Christo uit de dogmatiek ons iets zou kunnen zeggen over de organisatie van de persoon van den mensch.

De één grondt het bezwaar op het niet kenbaar zijn van de persoon van den Heiland, de ander voor het daarvoor te heilig zijn van de persoon van den Middelaar.

Wij willen deze bezwaren eerst onder de oogen zien naar hun algemeenen zin en daarna in verband met het speciale punt, dat ons thans bezig houdt.

Stel een oogenblik, dat de eerste groep van degenen, die bezwaar maken tegen het gebruik van den Locus de Christo op de bovenomschreven wijze, gelijk hadden, dan zouden wij moeten concludeeren, niet slechts tot een te mysterieus zijn van de persoon van den Middelaar om de gegevens omtrent Zijn persoon te verwerken in een studie over de persoon van den mensch, maar ook tot een algeheele onkenbaarheid van de persoon van den Zaligmaker. In dat geval zouden wij steeds moeten zeggen, dat de persoon van den Middelaar een mysterie is.

Zelfs deze uitdrukking zou niet kunnen worden gebruikt. Immers wanneer wij zeggen: de persoon van den Middelaar, dan drukken wij daardoor toch reeds uit, dat wij omtrent Hem weten, dat Hij een persoon was. En deze wetenschap berust reeds op verstandelijk overleg. Zonder de gegevens van de Schrift denkend te verwerken, is zelfs een conclusie als de genoemde niet mogelijk.

Feitelijk berust dan ook het bezwaar van hen, die de mysterieuze onkenbaarheid van den Christus vooropstellen, niet op voor een gereformeerd mensch te handhaven grond.

Indien wij toch in den Locus de Christo de

In h
De
het w
zijn g
fout in
nam h
moest
neming
sing v
hij in
Deze
onjuist
Wel
Kepler
de pla
het vi
streeks
aantrel
legen
strek
de ba
hierme
aan de
gedach
versch
gelijke
massal
Newto
dit ma
Eers
aarde
velden
De st
aarde
schen
groote
„vis a
het m
geconc
Newto
gravit
Dit
gedach
Nog
brengt
Newto
De g
Boek
kan h
bestrij
in Bo
Newto
opvatt
Op
Dr Be
geeste

In t
zaken
voren
gezwe
worde
Het
raking
zien
hij mo
wet k

persoo
paalde
het be
niet n
Teg
dus a
Locus
dogma
rechte
recht
Locus
werke
over

Iets
die m
van C
ontrei
het h
Alho
kunne
volkom
Imme
kennis
Toch
kennis
wetens
Trouw
Christ
met d
Wan
drukke
tigen
men t
paalde
te gev
Wan
schelje
uitdru